

CHET TILI DARSLARIDA BAHS OLIB BORISH METODIKASI**Kurbonova Ziyoda Askardjanovna**

Farg'ona davlat universiteti 2-kurs magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6534076>

Annotatsiya. Maqola chet tili darslarida “Munozara” texnologiyasidan foydalanish mavzusiga bag‘ishlangan. Maqolada chet tili darslarida muhokama qilish usuli va uning turlari batafsil yoritilgan. Maqolada muhokamaning “Munozara” turiga alohida e’tibor qaratiladi - bu birinchi navbatda faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantiradigan va talabalarning ijtimoiylashuvi va o'zini o'zi anglashiga yordam beradigan musobaqa turiligi ta’kidlab o’tilgan. Shuningdek, “Munozara” xorijiy til darslarida o’quvchi va talabalarda tanqidiy fikrlash, muammoni aniqlash va ajratib ko’rsatish, sabab va yuzaga kelishi mumkin bo’lgan oqibatlariga baho berish, xulosa va xulosalar chiqarish, o’z fikrini tinglovchiga tog’ri yetkazish, faktlar va fikrlarni aniqlash, muammoni samarali hal qilish, jamoada ishlash kabi ko’nikmalarni rivojlantirishda yordam beradigan muhim metod sifatida qaralgan. Bundan tashqari, chet tili darslarida bahs-munozaralar o’tkazish misollari keltirilgan.

Kalit so'zlar: munozara, bahs, bahs, ishontirish, rozilik, ovoz berish, raqib, baholash, ekspertiza, ko'p nuqtai nazar.

**МЕТОДИКА ОБСУЖДЕНИЯ НА ЗАНЯТИЯХ ИНОСТРАННЫМ
ЯЗЫКОМ**

Аннотация. Статья посвящена использованию технологии «Дебаты» на уроках иностранного языка». В статье подробно описывается метод дискуссии на уроках иностранного языка и его виды. Особое внимание уделяется виду дискуссий «Дебаты» - как соревнование, которое носит, прежде всего формирует активную гражданскую позицию и способствует социализации и самореализации учащихся. Также обсуждается что «Дебаты» помогают научить критически мыслить, отделять важное от неважного, определять и вычленять проблему, оценивать причины и

возможные последствия, делать выводы и заключения, аргументировать свое мнение, определять факты и мнения, эффективно решать проблему, использовать «мозговой штурм», оценивать собственный мыслительный процесс, работать в команде. Кроме этого приводятся примеры проведения дебатов на уроках иностранного языка.

Ключевые слова: *дебаты, убеждение, согласие, голосование, оппонент, оценка, экспертиза, множественность точек зрения.*

METHODOLOGY OF DISCUSSION IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES

Abstract. *The article is devoted to the use of the technology "Debates" in the lessons of a foreign language. The article describes in detail the method of discussion in foreign language lessons and its types. Particular attention is paid to the type of discussions "Debate" - as a competition that is primarily of a value nature and forms an active citizenship and promotes the socialization and self-realization of students. It is also discussed that "Debate" helps to teach: to think critically; to separate the important from the unimportant; to define and isolate a problem; to evaluate the causes and possible consequences; to draw conclusions and conclusions, to argue one's opinion; to determine facts and opinions; to solve a problem effectively; work in a team. In addition, examples of conducting debates in foreign language lessons are given.*

Keywords: *debate, persuasion, consent, vote, opponent, evaluation, expertise, multiple perspectives.*

Munozara nima? Ensiklopedik lugʻatga koʻra, munozara (lat. discussio – munozara, tadqiqot) “faqat toʻgʻri ishontirish usullaridan foydalangan holda haqiqatga erishishga qaratilgan bahs”dir. Muhokama qaysidir haqiqatga erishishga qaratilgan boʻlib, u yoki bu haqiqat ikki tomonning “umumiy gʻalabasi”ga aylanadi. Bahsda aniq gʻoliblar yoʻq. Muhokama jarayonida ilgari tushunarsiz boʻlgan fikrlar chuqurroq va aniqroq tushuntiriladi. Va tomonlar "kelishuvga kelmasa ham, ular ... suhbatda o'zaro tushunishga kelishadi".

To'g'ri muhokama qilish qobiliyati zamonaviy dunyoda talab va dolzarbdir. Talabalarga muhokamani, xususan, Xalqaro huquq, xalqaro munosabatlar va jahon iqtisodiyoti kabi fanlarni o'rgatish orqali biz ushbu yo'nalishlar bo'yicha bo'lajak mutaxassislarning oyoqqa turib olishlariga va kasbiy faoliyatida ish joyidagi hamkasblar bilan samarali muloqot qilishlariga, dialoglar, muzokaralar olib borish, ziddiyatli vaziyatlarda konstruktiv harakat qilish va boshqalar.

Chet tilini o'rgatish jarayoni samarali bo'lishi kerak. Buning uchun uni "muammo qilish" mumkin. Muammoli ta'lim - o'qituvchi rahbarligida muammoli vaziyatlarni yaratish va ularni hal qilish bo'yicha talabalarning faol mustaqil faoliyatini o'z ichiga olgan o'quv mashg'ulotlarini shunday tashkil etish.

Munozara usuli muammoli ta'lim usullariga tegishlidir. Bu talabalarga quyidagi kabi ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi:

- 1) muayyan mavzu bo'yicha fikrni shakllantirish;
- 2) o'z fikrini to'g'ri ifodalash va himoya qilish;
- 3) raqibni eshita olish;
- 4) raqib argumentlarida ratsional ma'noni ko'ra bilish;
- 5) o'zini jamoaning bir qismi sifatida his qilish.

Munozara usuli, shuningdek, suhbat ko'nikmalarini shakllantiradi, tanqidiy fikrlashni, muloqot madaniyatini, tadqiqot ko'nikmalarini (muhokama mavzusini o'rganish bosqichida va o'z dalillarini shakllantirish uchun zarur bo'lgan barcha mavjud ma'lumotlardan ajratish), tashkilotchilik qobiliyatini, shuningdek, tinglash va qayd etishni rivojlantiradi. ko'nikmalarni olish.

Chet tilini o'qitishda qo'llaniladigan munozaralar turli xil:

1. Munozara (ijobiy va salbiy tomonlari muhokamasi) (ishtirokchilar, ikki qarama-qarshi, raqib jamoa (guruh) vakillari va raddiyalar chiqishlari asosida rasmiylashtirilgan muhokama. Bu muhokamaning bir varianti parlament bahsidir.).

2. Davra suhbat (odatda 5 kishidan iborat kichik guruh talabalari "ko'z darajasida" ishtirok etadigan suhbat, unda o'zaro ham, qolgan tinglovchilar bilan ham fikr almashiladi.).

Ekspertlar guruhi yig'ilishiga o'xshash forum muhokamasi, uning davomida guruh tinglovchilar (sinf, guruh) bilan fikr almashishga kirishadi.

4. Simpozium – rasmiylashtirilgan munozara, unda ishtirokchilar bir-birlari bilan gaplashadilar, ularning nuqtai nazarini tushuntiruvchi xabarlar, so'ngra tinglovchilarning savollariga javob beradilar.

5. Sud majlisi (sud muhokamasi ma'nosida muhokama qilish).

6. Aquarium Technique (Fish Bowl Discussion) (Munozarani tashkil etishning maxsus varianti bo'lib, unda qisqa guruh almashuvidan so'ng jamoa vakili ommaviy muhokamada ishtirok etadi. Guruh a'zolari o'z vakiliga sinflarda yoki vaqt davomida beriladigan maslahatlar bilan yordam berishlari mumkin. tashqariga.)

7. Aqliy hujum (turli muammolarning original yechimlarini topish va yangi g'oyalarni o'ylab topishning eng mashhur usullaridan biri).

8. Ekspertlar guruhi yig'ilishi ("panel muhokamasi"), bunda guruhning barcha a'zolari (oldindan belgilangan stul bilan to'rt-olti nafar ishtirokchi) ko'rib chiqilayotgan masalani muhokama qiladi va keyin to'liq tinglovchilarga o'z pozitsiyalarini taqdim etadi.

9. 6x6-usul (kichik guruhlarda muhokama, masalan, 6 kishi 6 daqiqa. Barcha guruhlar bir xonada bo'lib, bitta mavzuni muhokama qiladilar. Munozara oxirida har bir guruh o'z natijasini taqdim etadi)

10. "Atomdan molekulagacha" muhokamasi (atom-molekula muhokamasi) (Avval juftlik, so'ngra 4 kishi, so'ngra talabalar guruhining kattaligiga qarab 8, 16 va hokazo. Ikkita yakuniy guruh. barcha mavjud dalillarni to'plang va ularning natijalarini uchta jumlada taqdim eting.) va boshqalar.

Biz eng keng tarqalgan usul - bahslar haqida batafsilroq to'xtalamiz.

Debat - bu ikki tomon o'rtasida uchinchi tomonni o'zlarining haqligiga ishonitirish uchun fikr almashish.

Tayyorgarlik bosqichida talabalar muhokama mavzusi bilan shug'ullanadilar, uyda yoki sinfda ushbu mavzu bo'yicha matnlar ishlab chiqadilar, audio materiallarni tinglaydilar, dalillar orqali fikr yuritadilar, savollarga javob beradilar.

O'qituvchining savollariga javob bering, til klişelari bilan tanishing, matndagi bo'shliqlarni to'ldiring, berilgan savollarga mos javoblarni tanlang.

Talabalar guruhi ushbu usul bilan birinchi marta aloqa qilganda, kichik "o'quv kursi" ni o'tkazish mantiqan to'g'ri keladi. Doskada o'qituvchi boshqa shaxsning fikriga rozilik va kelishmovchilikning til formulalarini yozadi:

Ich bin mit ... einverstanden/nicht einverstanden.

Ich bin anderer Meinung.

Ich stimme ... zu/nicht zu.

Ich bin vollkommen (völlig) mit ... einverstanden/nicht einverstanden.

Meiner Meinung nach...

Muhokama uchun oddiy mavzu qo'yiladi, bu borada har kim o'z fikriga ega. Talabalar zanjir bo'lib gapiradilar: Birinchi talaba o'z argumentini tuzadi. Ikkinchi o'quvchi do'stining fikriga qo'shiladimi yoki yo'qmi, o'z nuqtai nazarini bildiradi. Keyingi talabalar allaqachon tanlovga ega, ko'proq fikrlar mavjud. Talabalar diqqat bilan tinglashlari, eslatma olishlari va rozi yoki rozi emasligiga ishonch hosil qilishlari kerak.

O'quv intervyusining bunday chiziqli shakli talabalarga o'z fikrlarini erkin muhitda ifoda etishni mashq qilish imkonini beradi, shu bilan birga bahslashish va fikringizni isbotlashning hojati yo'q.

Ikkinchi mashq: Guruh ikkita kichik guruhga bo'lingan. Talabalar ikki guruhga bo'linadi, ular ma'lum bir mavzu bo'yicha qisqa matnni tinglaydilar yoki o'qiydilar va ular o'z argumentlarini unga qarshi yoki yoqlab chiqishlari kerak. Ikkinchi guruh - raqiblar. Sizing vazifangiz qarama-qarshi dalil bilan javob berishdir, javob ham amal qilishi kerak.

Tayyorgarlik bosqichida talabalar moderator, ma'ruzachi va kuzatuvchi rolini o'z zimmalariga olishlari kerak. Ma'ruzachi o'z jamoasini va ularning nuqtai

nazarini taqdim eta olishi, qarama-qarshi dalillar va raqiblarning savollariga javob berishi kerak.

Moderator tinglovchilar bilan salomlashishi, jamoalar, mavzu va uning dolzarbligi bilan tanishtirishi, fikr almashishga rahbarlik qilishi, dalillarni umumlashtirishi, provokatsion savollar berishi va tegishli xulosalar chiqarishi kerak. Kuzatuvchilarning roli tomonlarning dalillarini baholash, muhokama qilish, raqiblarni tinglash va eshitishdir. Rollarning har biri o'z idiomalari va til tuzilishiga ega, ular ham alohida o'qitilishi kerak.

Munozara mavzusi oldindan ma'lum bo'lishi va uyda juda ehtiyotkorlik bilan ishlab chiqilishi kerak.

Bundan tashqari, talabalar nafaqat o'z dalillarini, balki raqiblarining reaksiyasi bo'yicha mumkin bo'lgan takliflarni tayyorlashlari va ularga qanday munosabatda bo'lishni ko'rib chiqishlari kerak.

Birinchi, moderator mavzu bo'yicha bahsni ochadi. Tezis chiqdi, bahslashish, fikrlarini isbotlash uchun so'z berilgan jamoalardan birining guvohligi.

Ma'ruzachi uchrashishi kerak bo'lgan vaqt belgilanadi. Ikkinchi jamoa muhokama qiladi va savollar beradi. Birinchi jamoa javobgar. Keyin pol ikkinchi jamoaga o'tadi. U rozi bo'ladigan narsada birinchisining fikrini rad etadi. Ammo umuman olganda, tomoshabinlarga bir qator qarshi dalillar taqdim etiladi.

Birinchi jamoa o'z savollarini berish imkoniyatiga ega. Moderator qoidalarni nazorat qiladi. Munozaradan maqsad uchinchi shaxsni, tinglovchilarni ularning haq ekaniga ishontirish bo'lganligi sababli, muhokama tugagach, so'z uchinchi guruhga berilishi kerak.

Kuzatuvchi sifatida qatnashgan talabalarning vazifasi munozaralarni umumlashtirish, dalillarni ishonchliligi, mantiqiyliqi, haqiqatligi va dolzarbligi nuqtai nazaridan baholash, suhbatning umumiy o'tkazilishini baholashdir.

Bayonotlarning savodxonligini baholash, bizning fikrimizcha, bahs oxirida amalga oshirilishi kerak. Tushunishga xalaqit beradigan xatolar darhol tuzatilishi kerak.

O'quvchilarning yoshi va qiziqishlariga moslashtirilgan dolzarb mavzuni tanlash uning yelkasida bo'lgan o'qituvchining roli juda muhimdir. O'qituvchi muhokamani tashkil qiladi, boshqaradi va nazorat qiladi.

Bahs usuli faol talabalar uchun mos keladi.

Ko'proq passiv guruhlarda nemis adabiyotida "ball podshipniklar" deb ataladigan munozara o'tkazilishi mumkin. Talabalar katta xonada ikkita doira hosil qiladi - ichki va tashqi. bir-biriga yuzma-yuz bo'lish. Munozara boshlanadi. Talabalar juft bo'lib muhokama qiladilar (biri aylana tashqarisida, ikkinchisi ichkarida turadi). 5 daqiqadan so'ng o'qituvchi signal beradi va ichki doira soat yo'nalishi bo'yicha ikki bo'shliqqa harakat qiladi. Suhbat yana boshqa sherik bilan boshlanadi.

Mavzu o'zgarmaydi. Besh daqiqadan so'ng, keyingi signaldan so'ng, tashqi doira soat miliga teskari ikki bo'shliqqa harakat qiladi va muhokama davom etadi.

Munozaraning bu shaklining afzalligi shundaki, jarayonga barcha talabalar jalb qilinadi, mavzu turli nuqtai nazardan ko'rib chiqiladi va o'quvchilar turli nuqtai nazarlar bilan tanishadilar.

Munozara metodi til o'rgatishdagi eng samarali usullardan biridir. Bu sizga darslar davomida olingan barcha bilimlarni amalda qo'llash imkonini beradi. Munozara o'quvchilarda muloqot qilish, fikr almashish va eng muhimi, turli mavzularda o'z fikrini shakllantirish qobiliyatini ham rivojlantiradi.

Munozara talabalarga chet tilida faol muloqot qilish imkonini beradi. Zamonaviy dunyoda nafaqat kasbiy mahorat va qobiliyatlar, balki muloqot qobiliyatlari ham qadrlanadi. Munozara esa ularni samarali rivojlantirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ахмадиева А.М. Приёмы активизации использования эмоционально окрашенных выражений при обучении диалогической речи. – 2016: [Электронный ресурс]. URL: <http://festival.1september.ru/articles/505739/> (дата обращения: 26.03.2016).

2. Гернер М.В. Использование технологии «Дебаты» на уроках иностранного языка. – 2016: [Электронный ресурс]. URL: <http://festival.1september.ru/articles/572341/> (дата обращения: 26.03.2016)
3. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). – М.: Издательство ИКАР, 2009
4. Langenscheidt Taschenwörterbuch Russisch, Russisch-Deutsch/Deutsch-Russisch ISBN: 978-3-12-514251-0, 1296 Seiten